

A MAGYAR ZSIDÓK LAPJA

2. ÉVFOLYAM, 51. SZÁM

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
EGÉSZ ÉVRE: 10 PENGŐ
M. K. POSTAI CSEKKSZÁMLA: 19108

ZSIDÓ LAP

1940 DECEMBER 19

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
VII. NAGYATÁDI SZABÓ-UTCA 32.
TELEFONOK: 221-640 222-476

Megmozdul a magyar zsidóság

Mélységes felháborodás viharja zug át a magyar zsidóságon. Az a méltatlan és sorozatos támadás, mely felekezeti életünk legelső alakjai ellen hetek óta folyik, felkeltették a nagy zsidó tömegek haragját és elkeseredését. Mindenki úgy érzi, hogy

a magyar zsidóság vesztét okozhatja a mai időkben ez a példátlan depunciálás és a belső egyenlenség keltésére számító ez a nemtelen hadjárat.

Levelek és manifesztációk hirtelen érkeznek hozzánk szüntelenül...

Dr. Hevesi Ferenc: A magyar zsidóság végezzen velük!

Szombaton délután a zsufolásig megtelt Goldmark-teremben tartott összejövetelen dr. Hevesi Ferenc pesti rabbi lángoló szavakban bélyegezte meg a magyar zsidó felekezeti béke belső megzavaróit:

— Itt az ideje — mondotta —, hogy végre nyíltan szembeszálljunk azokkal a tendenciákkal, azokkal az egyénekkal, akik a mai időkben visszavonást szítnak közöttünk.

Példátlan eljárás, hogy a felekezet élén álló férfiakat, kik életet, egészséget, munkát szenteltek a magyar zsidóságnak, állandó tekintélyrombolás közepette, alaptalan vádakkal gyanúsítanak. Méltatlanul támadják és alaptalanul meghurcolják őket!

Zugó taps szakította meg itt a rabbi beszédét, aki a következőképp folytatta:

A mai idő abszolút alkalmatlan erre. A magyar zsidóságnak végre meg kell mozdulnia ebben a kérdésben! Elég volt!

Azokat az alantas egyéneket, kik ezt a hadjáratot vezetik, ki kell közsíteni a mi körünkől, szembe kell szállani velük s végezni kell az ő machinációikkal,

mert különben veszedelembé döntik a magyar zsidóságot!

Pérecig tartó helyeslés és lelkes tüntetés fogadta ezt a nagyjelentőségű kijelentést. Bánó Dezső kormányfőtanácsos lelkes szavakban köszönte meg dr. Hevesi Ferenc beszédét, az egybegyűlt nagy hittestvérei tömeg szolidaritását tolmácsolta és indítványára külön üdvözltek a távollevő dr. Hevesi Simon főrabbit.

A kárpátaljai zsidóság tiltakozása

A kárpátaljai pártfogó irodák december 9-én a munkácsi pártfogó iroda helyiségében megtartott közös értekezletén, a tanácskozás során Kallus Samu tanár, a munkácsi pártfogó iroda kiküldöttje, szólalt fel s a felvett jegyzőkönyv szerint a következő javaslatot terjesztette elő:

Kallus Samu, a munkácsi pártfogó iroda kiküldöttje javasolja, hogy a kárpátaljai pártfogó irodák ezen értekezletén

megbotránkozásukat és rosszallásukat fejezzék ki a zsidó sajtóban a legutóbbi időben meghonosított durva és utszéli stílus fölött.

hogy ilyen tónusban és ilyen stílusban tárgyalják meg nyilvánosan a zsidóság belső ügyeit.

Konkrétebben hivatkozik dr. Rácz Zoltán egyi főrabbinak a legutóbbi időben megjelent cikkére,

melyben a zsidóság jelenlegi vezetőit a zsidó közéletben eddig szokatlán hangon és modorban támadja, az utszéli jelzők olyan halmazatával illeti a zsidóság és a központi pártfogó iroda jelenlegi vezetőit,

amely minden jóízű emberben undort és megbotránkozást vált ki.

Ha vannak nézeteltérések, akkor ezt egymásközt, a zöld asztalnál kell elintézni, mert meg vagyunk róla győződve, hogy kölcsönös jóakarattal minden félreértést ki lehet küszöbölni. Jelenlegi értekezletünk is igazolja ezt, mert hiszen értekezletünknek éppen az a célja, hogy esetleges helytelen intézkedéseket segítsünk korrigálni és erre a zöld asztalt alkalmasabbnak véljük a sajtó nyilvánosságánál.

mert ma a nyilvánosságot csak az összetartás és nem a széthúzás szítására szabad igénybe venni.

Meg vagyunk róla győződve, hogy jelenlegi értekezletünk eredményes lesz és mint a múltban, most is tapháztalanul fogjuk, hogy a központ nem zárkózik el jogos kívánságaink teljesítése elől.

Különösen el kell ítélni azt, hogy egy főrabbi vett magának bátorságot ilyen sajtóstílus meghonosítására és ezért a magunk részéről javasoljuk, hogy az olyan egyének, akik nem tudják felfogni a mai rendkívüli viszonyokat, küszöböltessenek ki a közéleti tevékenységből, ahol működésük csak rombolólag hathat.

Anélkül, hogy a központ minden ténykedését ezzel helyeselnék,

ismételten megbotránkozásunkat fejezzük ki dr. Rácz főrabbi és a körje csoportosulók eljárása felett és kérjük az eddigi vezetőket, hogy továbbra is meleg szeretettel végezzék nehéz munkájukat.

A kárpátaljai pártfogó irodák kiküldöttje egyhangulag magukévá tették Kallus Samu tanár ur javaslatát, dr. Spiegel Sándor azon kiegészítő javaslatával, hogy ezen rezolúció a zsidó sajtóban is közzététessék.

Munkács: Spielmann Simon, Berger József, Kallus Samu, Gottesmann Abraham.

Ungvár: Braun Mór, Keleti Béla, Brichla Fülöp.

Beregszász: Gross Béla, Csicom Jakab.

Nagyszőlős: Guttmann Mór, Friedmann
Lipót, Slomovits L.

Huszt: *Rosenbaum Ede.*

Kolozsvári hang

Briszk Lajos, kolozsvári hittestvérünk, aki az ottani zsidó közéletben előkelő szerepet játszik, írja:

„Figyelemmel kísérem innen a távolból a pesti hitközség munkáját. Nem hiszem, hogy van a világon valahol olyan zsidó közösség, mely ilyen zseniális megszervezettséggel működik. Aki ismeri a német hitközségek tulorganizáltságát, az amerikai zsidó szervezetek elgépiesedését, vagy aki beletekintett más nagy hitközségek zavaros ügymenetébe, csak az képes megérteni, hogy mit alkotott a pesti hitközség vezetője és jöttikára a magyar zsidóság számára.

Azt kérdezem az egri rabbitól, mért nem veszi a saját hitközségének sorsát kezébe. Oda nem is kell elutaznia. Költségbe sem kerül. Főrabbi ur, tudja ön, mi a *Chesbon hanefes*? Nem. Mert különben nem alkalmazott volna ponyvaszerű frazeológiát ponyvaszerű cikkében, nem végzett volna bombasztikus stílusgyakorlatot. Csak általánosságban, mint egy demagóg! A törtétesi vágy, az érvényesülni akarás diadalmaskodott itt és kiderül, hogy mi fáj önnek: Stern Samu és Eppler Sándor távozását követeli. Ugyanilyen kóros állapotban van a többi támadó is, akiknél csak egy refrén hallatszik állandóan: mammutfizetés, diszkrecionális alap, szubvenció...

Szábad ilyen igazságtalannak lenni, azokkal szemben, akik magukra vállalták ügyeink vezetését? *Eppler Sándor nem szólt rá, hogy e sorok írója pártfogásba vegye.* Egy bizonyos: olyan rendkívüli képességekkel rendelkezik és olyan zseniális szervező, hogy méltó az ország legnagyobb hitközségének irányítására. Kétségtelennek tartom, hogy ha bármely gyárban vagy kereskedelmi vállalatnál működik, sokkal magasabb polcra emelkedhetett volna és a mai jövedelmének sokszorosát érthette volna el. De az én nézetem szerint ő nemcsak életpályát választott a zsidó közösségben, hanem *életihivatást* is tölt be. És minthogy jó zsidó, jó ember, kiváló szervező, munkájának nyomán csak áldás fakad az egész felekezetben!”

Briszk La'os

— HIRDETŐINK FIGYELMÉBE. A Magyar Zsidók Lapja legközelebbi száma az ünnep miatt kedden jelenik meg. Ezért felhívjuk hirdetőink szíves figyelmét arra, hogy hirdetésekert erre a számra csak hétfő délig fogadhatunk el.

Különleges kétszersült.

Karlsbadi módra készült orth kóser tejcs. zsíros
ételekhez egyaránt élvezhető Vidékre postacsomag-
ban is küld: **Engländer sütőüzem, Budapest VIII.,**
Karpfenstein-u. 1. Tel.: 330-924 3651

KARMEL

orth. kóser penzió

a város szívében modern kényelmű, folyóvizet
szobák fűsöráru ellátás
filvánatra diétás konyha.
Budapest, Andrássy-ut 43. Telefon: 12-89-67

Az egyri status quo izr. hitközség és az OMZSA

Az egri status quo izraelita hitközség kezdettől fogva a legmerekvebb magatartást tanusította az Országos Magyar Zsidó Segítő Akcióval szemben és arra az álláspontra helyezkedett, hogy ő gyűjt ugyan az OMZSA nevében, de kizárólag a helyi segélyezési feladatokra, ellenben

az országosélelő segélyezési feladatokhoz nem hajlandó hozzájárulni. Ennek az álláspontnak volt a folyománya, hogy f. év október végéig az OMZSÁ-hoz befolyt közel kétfélmillió pengő összegből

mindössze 10 pengő esett az egri status quo izraelita hitközség, illetve annak tagjai adományaira.

Az OMZSA ezért október végén leküldötte kiküldötteit Egerbe és

jóllehet az ottani status quo izr.
hitközség elnöksége igyekezett a
gyűlést mindenáron elhalasztani.

az eredményesen megtartatott és annak hatása alatt számos egri hittestvérünk adományt ajánlott fel az Országos Magyar Zsidó Segítő Akciónak, úgyhogy az Egerből befolyt adományok összege november végére 3279 pengőre emelkedett.

Az egri status quo izraelita hitközség most megküldötte az OMZSA vezetőjének a f. hó 10-én megtartott előljárási ülésről felvett jegyzőkönyvét, amelyből kitűnőleg a hitközség előljárási köszönetet szavazott úgy a hitközség elnökének, mint főrabbijának

az OMZSA-val szemben tanúsított gerinces magatartásáért és eljárásáért.

Az OMZSA ügyvezetőjének erre küldött válaszát az alábbiakban közöljük:

1940 december 15.

Nagyságos

dr. Grosz József

ügyvéd urnak,

az egri status quo izr. hitközség
elnökének.

Eger.

Mélyen tisztelt Elnök ur!

Kézhez vettem az egri status quo
izr. hitközség f. hó 13-iki keletü
417—1940. számú levele kapcsán
nekem megküldött jegyzőkönyvi ki-
vonatát az egri status quo izr. hit-
község előjáróságának 1940 decem-
ber 10-én tartott üléséről.

**A jegyzőkönyvi kivonatot mély-
séges megdöbbenéssel olvastam**

és az abban foglaltakra csak azért nem reflektálok, mert ennek lehetőségét előjáróságuk már eleve kizárta azzal, hogy az ügyet — a jegyzőkönyvből kitűnően — a magáról részéről, minden vonatkozásban, lezártának nyilvánította.

A történelem ítélőszéke fog ilyenként dűnteni afelett, hogy ki járt a helyes úton, az OMZSÁ-e, amelynek vezetősége a legteljesebb önzetlenséggel arra törekedett, hogy összes hittestvéreinket teherbirásukhoz képest reávegye arra, hogy az országos célú segélyvezérségi feladatok költ-

ségeihez való hozzájárulással segítsenek, legalább enyhíteni azt az irtózatot nyomort, amely hittestvéreink nagy tömegére zúdult, vagy pedig az egri status quo ízr. hitköztség, amely a megküldött jegyzőkönyvből kitűnőleg is kezdettől fogva arra törekedett, hogy miképen tudja magát ebből az egész magyar zsidóságra nehezedő segítségi kötelezettségből kivonni, vagy legalább is hozzájárulási kötelezettségét a minimumra, mindenestre az átlagon jóval aluli mértékre korlátozni.

Szomoruan állapítottam meg, hogy a *Magyar Zsidók Lapja* legutóbbi számában „*Ábránd vagy valóság?*” címen közzétett gondolataim, amelyek meggyőződésem szerint a zsidó jövő fundamentumát képezik.

Egerben tényleg az ábránd világába tartoznak

és őszintén kívánom, hogy az OMZSA-val kapcsolatosan, Egerben különösen, az alábbi három jelmondatom váljék mielőbb valósággá:

„Ne több jogot követeljünk magunknak a közélet terén, hanem több kötelességet.“

✱

**„A jótékonyosság terén ne a mások teherbíróképességét tölz-
zuk, hanem a magunkét.“**

✱

„Ne azon törd a fejed, hogy a segélyek igénybevételére, hanem hogy az igénybevétel mellőzése van-e lehetőséged.“

Hittestvéri üdvözléttel:

dr. Ribáry Géza

Kiss Arnold-émlékünnep az öntőházutcán templomban

Vasárnap délelőtt a budai izraelita hitközség Kiss Arnold-émlékünnepet rendezett az öntőházutcai templomban. Az istentisztelet keretében lezajlott kegyeletes megemlékezésen résztvettek az országos zsidó intézmények és a szomszédos hitközségek küldöttei is. A *Mincha*-ima után *Sirota Sándor* főkántor és a templomi énekkar a *Siviszi*-t adta elő, majd dr. *Benoschofsky Imre* főrabbi tartott emlékbeszédet, amelyben méltatta a nagy szónokot, a jeles író és költőt, a tudós papot, aki négy évtizedig működött a budai zsidóság körében. E négy évtized keretei között zajlott le a magyar zsidóság aranykora és következett be a magyar zsidóság tragédiája. Amikor Kiss Arnoldot a budai hitközség főrabbiszékébe beiktatták, az ünnepségen, a kormány képviselőjével az élén, az egész hivatalos Magyarország résztvev. Dr. *Benoschofsky Imre* főrabbi végül idézte Kiss Arnoldnak azt a mondatát, amellyel a pap hivatását jubileuma alkalmával önmaga jellemezte: „*A pap ne legyen emberek szolgája, Isten szolgája ő.*” Az *Él* mólé *rachamim* elhangzása után dr. *Vidor Pál* rabbi mondotta el a *Kaddis Rabbonon-t*.

Meghalt Hexner Béla, a kolozsvári zsidóság nagy vezéralakja, a magyar ügy előharcosa

Mélységes gyász érte a magyar zsidóságot. Ötvenöt éves korában operáció következtében elhunyt Budapesten *Hexner Béla főmérnök, a kolozsvári magyar zsidóság reprezentáns alakja, az erdélyi magyar ügy hőse és katonája.*

Utóljára néhány hét előtt szerepelt a nagy nyilvánosság előtt Hexner Béla hittestvérünk, amikor a Kormányzó Ur Öfömlétségének kolozsvári bevonulása alkalmával a magyar párt vezérei között, mint a kolozsvári tagozat alelnöke foglalt helyet az ünnepi emelvényen. Száz és száz hittestvér ünnepelte akkor Hexnert, kinek sápadt arca, megtört tekintete elárulta azt, hogy életének utolsó másfél évtizede alatt a politikai üldözés központjában állott, a románok által megszállt Erdélyben: mint zsidó és mint magyar. És mint az erdélyi magyar zsidóság vezére.

Életének történelmi jelentőségű küzdelmeit ezekben a sorokban foglaljuk össze...

Egy választás Máramarosszigeten

Hexner Béla az erdélyi Magyar Pártnak tizenöt év óta országos ellenőre és intézőbizottsági tagja és a kolozsvári helyi tagozatnak alelnöke, aki élete két utolsó évtizedét a magyar ügynek szentelte. Régi magyar zsidó családból származik, apja dr. *Hexner Gyula*, Liptóvármegye tiszti főügyésze volt, az ottani függetlenségi párt elnöke s mint ilyen, Apponyi Albert gróf legszűkebb politikai köréhez tartozott.

Hexner Béla vegyész-mérnök, harcokban és küzdelmekben megedződött vezetője volt az erdélyi magyarságnak. Minden választáson előkelő helyen szereplő képviselőjelölt volt, 1937-ben Máramarosszigeten volt a Magyar Párt listavezetője, ahol 3000-nél több szavazatot kapott a Maniu-féle terror dacára. Képviselővé választását azzal hiúsították meg, hogy följelentették magyar érzésű programbeszéde miatt a máramarosszigeti ügyészségnél, mely perbefogta és letartóztatta Hexner Bélát. Így nem kapott mandátumot és a ráeső szavazatok gróf Bethlen Györgynek, az országos listavezetőnek jutottak. Ezzel megkezdődött Hexner Béla politikai kálváriája. A máramarosszigeti törvényszék a román nemzet gyalázásáért s a román határok erőszakos megváltoztatására való felhívásáért hathónapi börtönre és tízezer lei pénzbüntetésre ítélte.

Újabb háromhavi börtön

A nagyváradi tábla a börtönbüntetést fenntartotta és a pénzbüntetést harmincezer leire emelte fel. A bukaresti semmitörvényszék a nagyváradi tábla ítéletét jogerőre emelte. Ebből a hathónapi börtönből csakhamar kilenc hónap lett, mert Hexner a népszavazás alkalmából gyújtó-

hangu felhívást intézett az erdélyi zsidósághoz, hogy ne hagyja magát tovább terrorizálni és vallja magát nyíltan magyarnak. A kolozsvári ügyészség perbefogta Hexnert és a törvényszék újabb háromhavi börtönre és tízezer lei pénzbüntetésre ítélte.

Hexner vádlott tiszteleg

Hexner második nagy perének főtárgyalásán Colfescu, a hírhedt magyarfalo államügyész tartotta a vádbeszédet. Ez a vádbeszéd különösen nevezetes lett azért, mert a román kormányzat üldöző hadjáratát jelentette be minden magyar újságíróval és magyar politikussal szemben. A vádbeszédet féltízor kezdte meg az ügyész és este hétkor fejezte be. Colfescu ügyész többek közt elmondotta, hogy Budapesten van egy tér, ahol a magyar gyász jelül félárbocon leng a magyar zászló. Itt oltárt építettek fel a magyarok — mondta az ügyész —, melyre rávésték a magyar Hiszekegyet. Mikor az ügyész elkezdte olvasni a magyar nemzeti imát, Hexner fölállt a vádlottak padjáról és feszes vigyázz-állásban hallgatta végig a magyarság szent imádságát. Az ügyész erre a termet zsufolásig megtöltő román diáksághoz fordult és felhívta őket, hogy torolják meg a vádlottak ezt a sértő magatartását.

Harmadik nagy pere 1938-ban folyt le, amikor Bethlen György gróffal és Zágoni István főszerkesztővel együtt ültették a vádlottak padjára. Ebben a perben

azonban Hexnert és két vádlottársát felmentették.

A kolozsvári villamossztrájk

Hexner mint mérnök, a magyarság technikai ügyeinek is referense volt és ebben a minőségben rendezte meg 1937-ben a kolozsvári magyarok ugynevezett „villamossztrájk”-ját. Mikor ugyanis Munteanu, a kolozsvári villamosművek igazgatója elbocsátotta a városi villanyművektől az összes magyar tisztviselőket és munkásokat, akkor Bethlen György gróf, Hexner Bélát jelölte ki, hogy a villanyművekkel folytassa le a tárgyalásokat. A tárgyalások azonban nem vezettek eredményre s az elbocsátott magyarokat nem vették vissza. Erre Hexner megszervezte a magyar cserkészek szövetségével, dacolva a statáriummal, a villanysztrájkot. Három napon át magyar ember nem gyújtott estétől reggelig villanylámpát. A sztrájk eredményre vezetett, mert 37 százalékos villanyáramcsökkenés állott be. Az eredmény az volt, hogy a magyar munkásokat és tisztviselőket visszavették helyükre.

... Ez volt *Hexner Béla*. Fanatikus, lángelkű, nagyszerű katonája a magyar ügynek. Védője és képviselője a magyar zsidóságnak. Neve elválaszthatatlanul összerorrott Erdély utolsó gyászos husz esztendejével.

Áldást imádkozunk emlékére, mely mindenkor ragyogni fog a mi köreinkben, mint a kötelesség, a hazaszeretet és a becsület szimbóluma...

Táblák a kirakatban

Pest vármegye alispánja rendeletet adott ki arról, hogy Pest vármegye területén a keresztény üzleteket a kirakatban elhelyezett tábláskákkal, meg kell jelölni. Az alispán a zsidótörvényre és annak végrehajtási rendeletére hivatkozik és azzal indokolja intézkedését, hogy most fejeződött be, a kötelező bejelentések alapján, az egyes üzletek jellegének, a zsidó törvény értelmében eszközölt megállapítása. Mi, akik a törvény tiszteletben tartása mellett állandóan küzdünk az ellen, hogy a törvény szellemén, főleg pedig intézkedésén tulmenő szabályozás a zsidósággal szemben helyet ne foglalhasson, kénytelenek vagyunk ezuttal is megállapítani, hogy az alispán ur rendeletének a zsidótörvényben semmi alapja nincs és az általa hivatkozott törvényhelyek semmiesetre sem szolgálták azt a célt, hogy az üzletek kirakataiban bármiféle tábláskákat kötelezően helyezzenek el a kereskedők. Való, hogy a zsidótörvény bejelentési kötelezettséget állapított meg és ezeknek a bejelentéseknek alapján jegyzékekbe kellett foglalni a zsidótörvény hatálya alá eső és az alól mentes üzleteket. A törvény és a végrehajtási utasítás azonban meg is mondja, hogy

ennek a különbségtételnek a célja az, hogy a hatóságok nyilvántarthatassák a zsidók kezén lévő iparigazolványok százalékos arányszámát, minthogy a törvény csak hat százalék erejéig enged meg a zsidók számára az iparigazolványok kiadását, ennek folytán mindaddig, míg az arányszám hat százalékra le nem száll, zsidók részére újabb iparigazolvány az egyes községekben ki nem adható.

Pest vármegye alispánjának újabb intézkedése nem más, mint egy új, egyéni zsidótörvény alkalmazása, holott zsidótörvényt csupán a törvényhozás alkothat meg, a törvény magyarázata is csak a végrehajtási rendeletekre, vagy a bírót hatóságokra tartozik.

Ami egyébként az üzletek megjelölését illeti, az a felfogásunk, hogy mindenki, akinek jól esik, bármilyen megjelölést alkalmazhat üzlete kirakatában. Ezt azonban kötelezővé tenni, különösen a zsidótörvény következményeként hirdetni, szerintünk elhibázott és téves. Ezt az intézkedést nemcsak a zsidóság szempontjából tartjuk sérelmesnek, de meg vagyunk győződve arról is, hogy ez nem fog általános tetszéssel találkozni azoknak a kereskedőknek körében sem, akikre az üz-

let megjelölésének ez a kötelezettsége vonatkozik: Ha most, a karácsonyt megelőző hetekben, végignézzük az üzletek kirakatait, akkor azt látjuk, hogy a keresztény kereskedők valóban elismerésre érdemes versenyt fejtenek ki kirakataikban a vásárló közönség megnyerésére. Ez a versengés azonban nem azon az alapon folyik, hogy üzletüknek, a zsidó törvény alapján, milyen a jellege, hanem azon az alapon, hogy minél szebb, tetőzetesebb árut, minél nagyobb bőségben és változatosságban tárjanak a kirakatok szemlélő és a vásárlók elé. Eppen ezért gyűjtsük, hogy a keresztény kereskedők a jövőben is nem az alispán ur által rendelt táblácskákkal, hanem a versenyképességük egyéb bizonyítékaival legyenek majd üzletük forgalmát és népszerűségét emelni.

Dr. Heves Kornél hetven éves

Dr. Heves Kornél szolnoki főrabbi, a neves költő-pap, december huszadikán tölti be hetvenedik évét. Heves Kornél Kiss Arnold mellett a magyar zsidóságnak legkitűnőbb poéta-papja, kinek versei és irodalmi munkái az egész magyar zsidó olvasóközönség szeretett figyelmében részesültek. Első kötetében, amely „Lant és biblia” címmel negyven év előtt jelent meg, a törhetetlen magyar hazaszeretet és zsidó vallási hűség megkapó himnuszait tolmácsolja. Rendkívüli népszerűséget szereztek számára *Prédikációs levelek* című versei, melyek hetenkint az Egyenlőség hasábjain jelentek meg a század elején és amelyekben aktuális kérdéseket tárgyalt előkelő irodalmi stílusban, enyhé szatírával.

Heves Kornél évtizedek óta a szolnoki zsidóság lelki vezére, mely hetvenedik születésnapját meleg szeretettel, ragaszkodással ünnepli. Maga a költő-pap szerkesztőségünknek beküldött eme kis emlékversével ünnepli életének ezt a jelentős dátumát:

ÁLDOM AZT A FALUT...

Áldom azt a falut, áldom azt a házat
Ott a Mátra alján, ahol én születtem.
De százszor is áldom az Édesanyámat,
Világéletemben, bár sokat szenvedtem,
Százszor is áldom, mert magyarrá szült engem.

Heves Kornél

Széljegyzetek egy erdélyi zsidó író könyvére

(Karácsony Benő:

Utazás a szürke folyón. 1940.)

Az a történelmi magatartás, hűség a magyarsághoz, amelyet az erdélyi zsidóság tanúsított az idegen uralom idején, különösen igézetes szép virágokat termelt az irodalom terén: az erdélyi zsidó írók igen nagy mértékben segítettek elő azt, hogy „ne sorvadjon kétségbeeséssé a legmostohább magyar erény — az akarat”. Neveiből-neveiből zsidó írók vettek részt abban az őrtálló munkában, amelyet az Erdélyi Helikon és az Erdélyi Szépművés Céh írói és költői vállaltak meg magyarságukért. Ott állottak az idegen éjszakában a magyar pásztortűznél Ligeti Ernő, Karácsony Benő, Ráffy Ádám, Bárd Oszkár, Hegedűs Nándor, Radó Pál meg a többiek, valamennyien hithű zsidó írók és élesztgették a magyar lángot.

Azt mondhatnók, a profécia magasságaiba ér el közöttük Karácsony Benő legújabb könyvében (még az idegen uralom utolsó napjaiban jelent meg), címe: „Utazás a szürke folyón”, amely a megingathatatlan derűlátás biztonságával szemléli és szemlélteti a különböző történeteket, amelyek lezajlanak a „nagy szürke folyón”, vagy egyszerűen — az életben... Szinte a Nagy Neveten profétának hirdetésait érezzük át, amelyekkel a babilóni fogságban vigasztalta az idegenben élő testvéreket, amikor Karácsony Benőnek vigasztaló, bátorító és erősítő sorait olvassuk, szavait hallgatjuk és azokból megtanulunk újra remélni.

A könyv hőse egy mindig jót akaró patikus, aki szüntelenül cselekszik az élet különböző kisebb-nagyobb akadályai között. Mindig segíteni akar mindenkinek és ebben a folytonos segítségben állandóan szerencsétlenül jár. Amikor az elnyomottak mellé áll, az önkény és a tudatlanság elgáncsolja és megsejényíti. Az események mindig úgy alakulnak, hogy egyedül ő marad a bűnbak. Amikor a szerencse rámosolyog, akkor hibázza el útját: „mindig akkor éri valami intrikus baleset, amikor az élet és az igazság szépségeiben készül gyönyörködni”. Mégsem esik kétségbe sohasem, akármilyen sötét is az ég a szürke folyó felett, bizik abban, hogy „ki fog derülni”.

Egyszerű történet, mindennapi események, pöz nélküli szavak, amelyek örök emberi bizakodásra — arra a bizonyos „automatikus hirtre” oktatnak. Életünk kis szigetét, amelyen álmaink világában élünk, néha eltemeti az áradat; kis hajlékunkat, amelyet sok küzdelemmel, verejtékkel építünk, elsodorja az örvény — sokszor kell „néhány férfias kapavágással eltemetnünk álmaink lobogóhaju hóféhérekét”: mégsem szabad elcsüggednünk, talán „hóféhérke nem halott, csak almácsutka akadt a torkán”.

.... Gondoljuk el, mit jelenthettek ezek a sorok, mit érthettek azok a kötetek a rab-ságban élő erdélyi magyaroknak... És mind a szenvedők, mind a megaláztatottak, akik az élet szürke folyóján járnak és látják az éjszakában fejük fölött egymásután kihunyni a reménységillagokat, megújuló hittel hullatják lelkükre az erdélyi magyar zsidó írók szavait: „Szépség és igazság itt mindenki számára akad. Csak fel kell kutatni, tovább kell utazni a szürke folyón, ha helytelen parton kötött ki az ember, El-

sietett dolog volna elcsüggedni azért, hogy néhány lovagiatlan kőzjáték-feldönti robinezoni kunyhókat és arra kényszerít, hogy újra hajóra szálljunk.”

Dr. Katona József

Megjelent a „Magyar Zsidók Naptára”

A Magyar Zsidók Naptára igen érdekes, magas irodalmi színvonalon álló tartalommal jelent meg az OMIKE sajtócsoportjának kiadásában. Külön érdekessége a történelmi naptár, amely azokat a hatalmas szolgálatokat ismerteti, amelyeket a hazai zsidóság az egyetemes magyar nemzeti célok érdekében a művészet, a tudomány és a gazdasági élet terén teljesített. Dr. Hevesi Simon, vezetőfőrabbi megkapó előszót írt a műhöz, majd utána a zsidó vallású magyar írók és költők szebbnél szebb, válogatott novellái, versei következnek. A szépirodalmi műveket értékes tanulmányok tartják, amelyekben kiváló szakemberek, újságírók számolnak be a magyarországi zsidóság kiváló embereinek működéséről.

A Magyar Zsidók Naptára hasábjain az irodalom, művészet, tudományok és gazdasági élet legkiválóbbjainak nevével találkozunk, akik közül felemlítjük a következőket: Molnár Ferenc, Bíró Lajos, Zsolt Béla, Szép Ernő, Csörgő Hugó, Szöllősi Zsigmond, Pap Károly, Timár Pál, Kellér Andor, Kálmán Jenő, Barabás Lóránd, Balassa Emil, Berkes Imre, Strém István, Várnai Zseni, Hajnal László, Máté Ferenc, Rónai Mihály András. Igen szellemes dr. Ribáry Géza az a jövőt elénk állító párbeszéd, tartalmas tanulmányokat közöl Góda Géza, Janovits András, dr. Deutsch Ernő, dr. Munkácsi Ernő, Lévy Endre, Herendi Artur stb. A Magyar Zsidók Naptára megrendelhető az OMIKE sajtócsoportjánál. (VII. Sip ucca 12.) Ára vászonkötésben 5 P., diszes bőrkötésben, bibliofil kiadásban 20 P.

— Gratulálunk az egri főrabbinak!

A „Magyarság” keddi számában olvassuk a következő sorokat:

„A már hetek óta folyó nagy zsidó háborúba most ismét beleszólt Rácz Zoltán, az egriek harcias főrabbi. Természetesen ki ismételt. Nem akarjuk most idézni azokat a biblikus és talmudi idézeteket, amelyekkel csorozza a Sip-utcában székelő hitközséget. De feltétlenül be kell mutatnunk egy elmés mondatát, amely zsidó költőkben is nagy tetszést aratott. A főrabbi így ír a hitközségről:

„A siputcai vallásüzem ablakai arra a sötétségre nyílnak, amely belülről árad kifelé...”

Vallásüzem: kitűnő összetétel, amely eddig hiápyzott a magyar fogalmi körökből.”

Gratulálunk ezekhez a sorokhoz az egri főrabbi urnak! Vallásüzem: ezt a kifejezést még a legelfogultabb antiszemita sem írták le egy zsidó hitközségről. Neki kellett eljönnie és ezt kitalálnia és átadni terjesztés végett a jobboldali sajtónak. Gratulálunk! Nem is tudtuk, hogy a rabbi hivatásához ez is hozzátartozik: gunyszavakat és sértő jelzőket kitalálni a zsidó hitközségre és aztán így gazdagítani a nyilas izgatás szókincsét...

Haskó 222-223
Mémők címoz

ORTH. KÖSER KONYHA

Budapest, VII., Garay-tér 17. Tel.: 145-077
A régi jó hírű névifürdő MANDEL vendéglő
vezetésevel. Iszletes és változatos ebédek
morsékok árán házhoz szállít.

KIS RIVIERA

Ungár György virágosboltja
V. Szent István-körút 5.
Belvárosi nívó

Elegáns nyakkendők, sálak,
fekérműek nagy választékban

Székelty Jeno

Petőfi Sándor-utca 9.

Tanácskozások Budapesten az Országos Pártfogó Iroda jövő munkásságáról

Az OMZSA elnöki tanácsa és az ország összes pártfogó irodáinak kiküldöttjei hétfőn, d. e. 10 órakor országos értekezletre gyűltek össze a Pesti Izraelita Hitközség tanácstermében, hogy megállapítsák azokat az irányelveket, amelyek szerint az Országos Pártfogó Iroda keretében a jövőben meg kell oldani az egyetemes zsidóság jelentkező problémáit.

Az országos értekezletet dr. Ribáry Géza elnökhelyettes, mint az OMZSA vezetője nyitotta meg. A tanácsstermet zsúfolásig megtöltött kiküldöttek és végrehajtó bizottsági tagok üdvözlése után bejelentette, hogy Kahan Frankl-Samu, az orthodoxia vezetője fontos elfoglaltsága miatt, amely vidékre szolgáltatta el, levélben mentette ki elmaradását, de eleve hozzájárult mindahhoz, amit az országos értekezlet elhatároz. Ezután abban a reményben, hogy az értekezlet munkája áldást hozó lesz a magyar zsidóságra,

rövid áttekintést adott számszerű adatokkal az OMZSA-gyűjtés eddigi eredményeiről és százalékszerűen mutatta be a neológia, az orthodoxia és a statusquo-hitközségek hozzájárulásának mérlegét.

Dr. Polgár György, az országos pártfogó iroda vezetője számolt be ezután arról, hogy az OMZSA és a Joint támogatásából a pártfogó irodához befolyt összegeket milyen országos és helyi feladatok megoldására használták fel. A pártfogó iroda eddigi munkásságának túlnyomó részét a szociális segítség köthette le s ebben a tekintetben csak két fontos adatra hivatkozott: az egyik, hogy a Kárpátalján közel 30.000 hittestvért kellett segíteni, a másik, hogy a garanyi internálótábor felállítását előtt 1200 hontalan hittestvér ellátása is a pártfogó iroda feladatkörébe tartozott. Az átképzés, új munkaalkalmak teremtése és a kivándoroltatás adatainak ismertetése után külön hangsúlyozta, hogy az adminisztrációs kiadások a rendelkezésre állott összegnek mindössze 3%-át tették ki, — olyan csekély hányadot tehát, amellyel azt a hatalmas munkát, amit itt kellett elvégezni, még semmiféle intézmény nem bonyolította le.

Dr. Ribáry Géza hosszabb beszédben foglalkozott ezután a problémával, hogy az Országos Pártfogó Iroda jövő működését milyen alapokra kell helyezni. Kifejtette, hogy rendkívüli felelősség hárul erre az értekezletre, mint a zsidóság segélyezési parlamentjére és applikálva Kossuth Lajosnak 1848 július 11-én elhangzott korszakos szavait arra az erőfeszítésre, amelyet a zsidóságnak kell most megtennie a bajba jutottak érdekében, — még a következőket mondotta: — Most arról van szó, hogy

olyan erőfeszítést produkáljunk, amellyel el lehet hárítani a katasztrófát a zsidóságról. Súlyos felelősség hárul ezért elsősorban a hitközségek vezetőire, mert az anyagi fedezet előteremtésében nekik vállalniuk kell a munka oroszlanrészét.

Miután a zsidóság helyzete állandóan és fokozottan romlik, erejük megfeszítésével kell arra törekedniük, hogy előteremtsek

azt az összeget, amit elő tudnak teremteni. Felelősségem tudatában merem hangsúlyozni különösen azt, hogy a mai időkben egyetlen hittestvérnek sincs joga ahhoz, hogy az országos segítés munkájából kivonja magát, avagy a mai időköt vagyongyűjtésre használja fel. Az Országos Pártfogó Iroda jövő évi feladatainak megoldására — mint minimumot — 2.400.000 pengőt állapítottunk meg.

Dr. Ribáry Géza a következőkben részletes javaslatot tett arra vonatkozólag, hogy az ország egyes hitközségei milyen alapelvekből kiindulva szedjék be azt az összeget, amely az országos pártfogó irodának havi 200.000 pengőre kontemplált támogatásából rájuk fog esni. Eszerint a hitközségeknek kötelezettséget kell vállalniuk arra nézve, hogy 1941-ben részint a hitközség tagjainak lélekszáma, részint a pótdó, részint a hitközségi költségvetés, mint a hozzájárulási összeg beszédére irányelvül szolgáló alapokból kiindulva teremtik elő az országos pártfogó iroda fenntartásából rájuk eső kvóta-összeget. Együttal tudomásul veszik, hogy kívánságukra helyi segélyezési célokra vissza fogják téríteni részükre a jentiekben vállalt hozzájárulás összegét meghaladóan az OMZSA központjához akár hitközségük tagja, akár azok családtagjai részéről az OMZSA-akció megindulásától 1941 december 31-ig bezárólag önkéntes adományokban ténylegesen befolyt összegnek 50%-át.

— Annak az első országos összefogásnak, — hangsúlyozta befejezésül — amely a zsidóság életében ma jelentkezik,

mindig jobban és jobban át kell vinnie mindenkibe azt a tudatot, hogy a jelen minden jólétét és kényelmét fel kell áldozni azért, hogy az összefogás mentő munkája minél eredményesebb legyen

s megóvja a zsidóságot az összeomlástól.

Ezután dr. Polgár György vázolta hosszabb beszédben azokat a feladatokat, amelyekre az országos pártfogó iroda ezután munkásságának korlátozódnia kell:

— A zsidótörvények folytán — mondotta többek között — eddig a termelés két tényezője: a munka és a tőke közül a munka katonái hozták meg a sokkal nagyobb áldozatot, mert a kenyerüket vesztették el. A tőkék képviselői még nagyon messze vannak attól, hogy az áldozat meghozásában ugyanolyan mértékkel szerepeljenek, mint azok, akik kenyértelenné váltak. Einstein szerint az élet értelme az, hogy mosolyt varázsoljunk családtagjaink arcára. Ez a helyzet ma annyiban változott, hogy a család súlyosan megnagyobbodott azokkal, akiknek kenyeréről gondoskodni kell.

Dr. Polgár György végül néhány konkrét bejelentést tett a jelenlegi kivándoroltatásról, a garanyi internálótáborban elhelyezett menekült hittestvérek sorsával kapcsolatban felmerült változásokról.

Az előterjesztett javaslatról részletes behatár vita indult meg, amelyben dr. Fischmann Mihály (Békéscsaba), dr. Fischer Ferenc (Békéscsaba), dr. Kauders Ferenc (Körmend), dr. Fischer István (Léva), dr. Engel Ilona (Beregszász), Fried Jenő (Ko-

márom), dr. Ganzfried Ernő (Rimaszombat) és óbudai Freudiger Fülöp (Budapest) vettek részt.

A vita során felszólalt Stern Samu elnök is, aki dr. Fischer Ferenc felszólalására relettálva,

annak a hangsúlyozását tartotta szükségesnek, hogy a politikát tartsák távol ettől a szervtől, amelynek az országos segítés a feladata.

Az értekezlet összehívásával legfőképpen azt a célt akarták szolgálni, hogy a vidéki hitközségekkel együtt a legteljesebb megértés szellemében lehessen elvégezni a segítés munkáját.

Legvégül dr. Ribáry Géza adta meg a szükséges felvilágosításokat az egyes felszólalók által felvetett kérdésekre, majd az értekezlet azzal végződött, hogy az egyes hitközségek kiküldöttjei egy kivétellel vállalták azt, hogy szűkebb közösségük elé terjesztik elfogadás és végrehajtás végett az előterjesztett javaslatot.

Délután a községkerületi elnökök tartottak ülést ugyanebben a kérdésben, amelyre meghívást kaptak s amelyen jelen is voltak a községkerületi elnökökön kívül a legnagyobb neológ és orthodox hitközségek elnökei is. A tanácskozáson

egyértelműen helyesnek fogadták el az országos pártfogó iroda fenntartásának hozzájárulásához megállapított általános s fent ismertetett irányelveket s kijelentették, hogy azt pártolólág terjesztik hitközségeik elé s mindent elkövetnek, hogy az egyes hitközségek kivétel nélkül vállalják és teljesítsék is a rájuk eső kötelezettségeket.

A községkerületi elnökök külön is hangsúlyozták, hogy a körzeteikbe tartozó hitközségeket rábírják a kötelezettségek teljesítésére.

Chanuka istentiszteletek

A pesti izraelita hitközség a Chanuka-ünnepek alkalmából hitszónokiattal, a főkantorok és az énekkarok közreműködésével egybekötött díszes istentiszteleteket rendez. Az ünnepi Chanuka istentiszteletek időpontja a következő: december 24-én, kedden a pávaútcái templomban december 25-én, szerdán a dohányutcai templomban, december 26-án, csütörtökön a nagyfuvarosutcai templomban, december 27-én, pénteken a Rumbach Sebestyén-utcai templomban, december 28-án, szombaton a Bethlen-téri templomban, december 29-én, vasárnapon a Csáky-utcai templomban, december 30-án, hétfőn az arénauti templomban, december 31-én, kedden a bosnyáktéri templomban. A Rumbach-utcai templomban délután 3 óra 45 perckor, a Bethlen-téri templomban délután 4 óra 40 perckor, a többi templomban 4 órakor kezdődnek az ünnepi Chanuka-istentiszteletek.

— AZ ISTENTISZTELETEK RENDJE A TEMPLOMOKBAN: A Pesti Izr. Hitközség összes templomaiban a péntek esti istentisztelet délután négy órakor kezdődik. A szombat reggeli istentisztelet a Csáky-utcai (6.45), az Aréna-utcai (6.30) és a Páva-utcai (6.45), a templomok kivételével hét órakor, a délutáni istentisztelet a Rumbach-utcai (9), a Páva-utcai (9), Zuglói (9) és a Huglinnázumi (11) kivételével tíz órakor kezdődik.

A magyar zsidóság szociális helyzete

Dr. Pásztor Józsefnek a Szabadegyetemen tartott előadása.

Azok a remények, melyeket 1900 táján a huszadik századhoz fűztünk, a 20-ik század ötödik évtizedének küszöbén látszólag nem váltak be. A világ nagyrésze szociális válságok korát éli. Ennek a válságnak viharába került a magyarországi zsidóság nagyrésze is, ma kb. 60.000 család, mintegy 250.000 lélek, tehát az egész magyarországi zsidóság egyharmada.

A válságos és összeroppanással fenyegető helyzetnek kicsinyített képét láthatjuk mindennap a Bethlen-téri Pártfogó Irodában és közvetlenül is megállapíthatta az előadó az ország sok részében.

A tények ismeretében keresnünk kell a megoldások, a gyógyítás és megelőzés módjait. Az egység megteremtése mellett megfelelő nép- és családvédelmi alap (OMZSA) biztosítandó, nagyobb gond fordítandó az ifjúságnak általános és zsidóbbá nevelésére, de jobbra, nemesebbé kell válnia minden zsidónak. Több önérték, nagyobb bizalom (hitel), mélyebb szociális megértés és érzés, komoly felelősségérzés, általánosabb készség a szociális szolgálatra, megtisztult közösségérzés, őszinte részvétel, a mindezekből vezérelt áldozatkészség, igazi zsidó hitvallástudat és a megrendíthetetlen hit jelentik az orvosságot, illetve a gyógyulást.

A zsidóság szociális közösségi alakulása megindult a munka szeretet és béke jegyében, mindegyikünk küzd majd rövidesen „erőnk szerint a legnemesebbekért”. Tovább is részt kérünk és veszünk a legnemesebb versenyben: minél nagyobb szolgálatot tenni az emberiségnek, minél teljesebben beigazolni a felebaráti szeretet szent parancsát.

FREGOLAN
FÜRDŐKÁDPASZTA:
NAGYTAKARITASHOZ!

VESZEK márkás porcellánokat, dísz tárgyakat, szőnyegeket, antik bútorokat és bronzokat mindenkinél magasabb árban. Domány, Központi Áruforgalmi Vállalat, VI., Nagymező-utca 36.

Jövedelmező

vállalatokhoz tőkés társat keresünk (szénbánya, cipőüzem, szőruzem, gombakereskedés és világshabadalmak) Ált. Kereskedelmi Vállalat, Budapest, Erzsébet-körút 2.

SENZACIÓS

ár használt ruhákért, szőnyegért, író- és varrógépekért egész háztartásért. Gerstl G., Erzsébet-krt. 32. Tel.: 421-988. Házhöz is megyek

ELKÁN TIBOR
NYAKKENDŐGYÁRA
VII., KIRÁLY-UTCA 7.

Budapest legelegánsabb ORTH. KÖSER ÉTTERME
NISZEL

Révay-utca 14.

(Andrássy-ut 10-12 között.)

Erdélyiek találkozóhelye. Tel.: 124-061. és 129-601.

Világmarkák orias választéka. — Kézen aranygyémánt.

Királyi udvari hangszergyár Budapest, VII. ker., Rákóczi ut 60.

Gramofonok, lemezek.

Az OMIKE művészakció

Zenekari hangverseny Fischer Annie közreműködésével

Ünnepi estje volt hétfőn az OMIKE művészakciónak. Azzá avatta Fischer Annie-nak, ennek a rendkívül nagytehetségű és világviszonylatban is az elsők között helyet foglaló zongoraművésznőnek a közreműködése. Beethoven Es-dur zongoraversenyét (Op. 73) adta elő, azzal a csodálatos művészi elmélyüléssel és tökéletes játékkal, amellyel az egész közönséget elragadtatta. A legnagyobb elismerés hangján kell megemlékeznünk az est karmesteréről, a kitűnő Somogyi Lászlóról a művek precíz betanításáért és lendületes vezényleseért.

Melódiarevü Kálmán Imre operettjeiből

Szenzációs sikere volt a múlt hét csütörtökjén a Kálmán Imre operettjeiből összeállított melódia-revűnek, amelyet dr. Bermann Ferenc karmester állított össze és vezényelt. Elsősorban az ő érdeme, hogy a közönség kitűnően megválogatva viszont-hallhatta Kálmán Imre gazdag melódia-kincsének legszebbjeit. Ugy a pompás kislevelek, énekek, valamint a közreműködők: Herendi Mancsi, Lakos Klári, Fábri Sári, Vera Viola, Fehér Pál, Halmágyi Ferenc, dr. Sipos Jenő egytől-egyig hozzájárultak az est sikeréhez. Különösen ki kell emelnünk a közönségnek Fehér Pál mellett megnyilatkozó tündető tetszését. Nagy sikere volt még a két kis Pallay Anna növendéknek, Nemes Hédi-nek és Évának, az Ördöglovasból táncolt palotásukkal.

A Művészakció következő műsora

A Művészakció következő hete ismét egy szép zenei bemutató ígérteit hozza. Az operaestek sorozatában „operaáriák és együttesek” címen hirdet a legnemesebb értelemben népszerű operák legszebb szövege és együtteszámából pompás műsort. December 23-án, hétfőn és 25-én, szerdán este kapjuk a „Sába királynője”, „Sámson és

VALAMENNYI ELŐADÁS A GOLDMARK-TEREMBEN FOLYIK LE, AZ ÚJ ZÁRÓ-RENDELET MIATT FÉL NYOLC ÓRAI KEZDETTEL, MÍG A DÉLUTÁNI ELŐADÁSOKAT FÉL NÉGY ÓRÁRA TŰZTE KI AZ AKCIÓ.

Diákjaink az OMIKE művészakcióban

Nagyjelentőségű és érdekes estje lesz december 30-án az OMIKE művészakciónak. A Goldmark-terem pódiumán, amelyről máskor a ma zsidó művészeinek énekei, zene-számai, szavatai hangzanak el, ezen az estén a Holnap értékei jelennek meg. A zsidó jövőndő reménysége lép most a zsidó jelen társadalmába elé!

A középiszkolai zsidó diákság vallásos körrel, melyek eddig kulturális munkásságukkal elsősorban diáktársaik felé fordultak, most első ízben járulnak a felnőttek közönsége elé, hogy egyetlen műsorba sűrítve nyújtsák eddigi munkájuk legjavát.

A vallásos körök chanuka-estjének szereplőiről, mint a zsidó jövőndő reménységeiről emlékeztünk meg. De hozzá kell tennünk: nemcsak „reménységek” ők, hanem valamennyien kiforrott tehetségek, igazi értékek.

Az egyéni számok előadói kívül bemu-

Delila”, „Parasztbecsület”, „Bajazzo”, „Don Juan”, „Végzet hatalma” és más művekből összeállított programot. Darvas Ibolya, Radnai Erzs, Relle Gabriella, Bencze Miklós, Fehér Pál, Kálmán Oszkár, Lendvai Andor közreműködésével, Fraknoi Károly művészi vezetésében.

Szombaton, 21-én második színházi műsorát ismétli meg az akció, mely Fazekas Imre „Cirkusz”-át, Szép Ernő „Május”-át és Wolf-Ferrari „Susanne titka” című kisoperáját nyújtja a bemutató kitűnő szereposztásában. Gellért Lajossal, Kornis Kátával, Solt Ibolyával, Györi Matildával, Simai Edével a prózai rész, Farkas Sándorral és Pogány Zsuzsával a zenei rész főbb szerepeiben. Vasárnap, 22-én pedig nagyszerű kabaréműsorának ötödik előadása következik, melynek középpontjában Szép Ernő konferansza és „Félkésztyű” című játéka, Emőd Tamás költői „Öbretön legendája” és Fodor László „Békebíró” című komédiája áll a már méltatott közreműködőkkel.

Vasárnap, 22-én délutáni előadásban ismétli meg az akció a „Zsidónő” kitűnő előadását Róth Miksa vezényletével, mely már egy felt házat gyönyörködtetett, míg szerdán, 25-én délután a Kálmán Imre-est újabb előadását kapjuk dr. Bermann Ferenc vezetésében, a múlt heti bemutató nagyszerű együttesével.

Műsornaptár:

December 21-én (szombat): II. színházi műsor.

December 22-én (vasárnap délután fél 4): Zsidónő.

December 22-én (vasárnap este): II. kabaréműsor.

December 23-án (hétfő): IV. operaest (áriák és együttesek).

December 25-én (szerda délután fél 4): Kálmán Imre-est ismétlése.

December 25-én (szerda este): Ariák és együttesek (II. előadás).

December 28-án (szombat): II. színházi műsor.

December 29-én (vasárnap): II. kabaréműsor.

A Művészakció központi irodája: Üllői-ut 11. Telefon: 187-711. Jegyiroda: Wesselényi-utca 7. délelőtt 9-től 2 óráig.

tatkozik a vallásos körök 50 tagu zenekara és 150 tagu énekkara is. A műsor a zsidó zene legszebb gyöngyeit foglalja magába. Nagy része, magyar közönség előtt most először hangzik el. A kiválogatás, betanítás és vezénylet hármas feladatát a vallásos körök zenei vezetője, a fiatal zsidó karmester-nemzedék tehetséges tagja, Koltai Ferenc végezte el.

A felnőtt zsidó társadalom minden bizonnyal nagy érdeklődéssel fogadta ifjúságunk bemutatkozását. A zsidó középiszkolási diákság nemcsak művészi képességeit, hanem ennél sokkal többet: meleg zsidó szívét, közössége iránt való szeretetét, igaz vallásos érzését viszi bele produkcióiba: ez az ifjúság múltján várhatja a felnőttektől, hogy szeretetét megérdemelt szeretettel viszonzva, bemutatkozását méltó érdeklődéssel fogadja és az előadás iránt megfelelő érdeklődést tanúsítson.

Jegyek az OMIKE Művészakció jegykezelőségénél (Budapest, VII., Wesselényi-utca 7.) igényelhetők, naponta d. e. 9-2.

Az erdélyi zsidóság

Irtai Szabolcsi Lajos

XXVI.

Nagybánya

Nagybánya zsidósága a román megszállás alatt minden presszió dacára sem tántorodott meg és nem tagadta meg a magyarság iránti hűséget.

Már 1920-ban kezdődött a nagybányai zsidók szenvedése. A hitközség tizennyolc tagját a magyarok javára történt kémkedés miatt összefogdosták és télvíz idején étlen-szomjan fagyos padlásra zárták. Napokon át kínozták a szerencsétleneket, mert nem voltak hajlandók aláírni egy hamis jegyzőkönyvet. Közöttük volt Herskovits Mór mészáros, akit minden törvénykezési eljárás mellőzésével magyar érzelmei miatt agyonlőttek.

Míthogy a nagybányai zsidóság a következő években sem volt hajlandó leszokni a magyar beszédéről és a nagybányai utcákon és a korzón a zsidók továbbra is tüntetően magyarul beszéltek: a román katonaság közbelépett. Stanescu ezredes, aki mint a 7. határvédő ezred parancsnoka, Nagybányán állomásozott, magához idézte Krausz Mór nagybányai főrabbit, hogy a szószékről hirdesse ki: zsidóknak nem szabad magyarul beszélni. A főrabbi ezt megtagadta, mondván, hogy a szószék csak vallási tanítás céljára alkalmas hely. Később írásos parancsot kapott az ezredestől, sőt román tiszték jelentek meg sovószt második napján a zsidó templomban, hogy ellenőrizzék a főrabbi beszédét. A főrabbi elmondta a halottakért való imát, a maszkirt, de egy szót sem szólt a magyar beszédéről. Ekkor azután a „Totul onetru tara” nevű román terrorista párt vezetősége ajánlott levélben értesítette a főrabbit, hogy a párt őt halálra ítélte magyarbarát magatartása miatt. A főrabbi átadta a levelet a rendőrségnek, amely természetesen mitsem tett, a terroristák három tagja a következő héten vasbotokkal felfegyverkezve, megátamta a főrabbit. A rendőrség és az összegyűlt zsidóság ugyan megmentette Krausz Mór életét, de a merényletet a terroristák egy héttel később újra megismételték. Ekkor a rendőrség végre akcióba lépett és három merénylőt letartóztatott. Később ezek szabadságra kerültek és csak most a magyar hatóságok tartóztatták le őket. Természetesen Krausz főrabbi sosem teljesítette a román kívánságot; a zsidók huszonkétven keresztül változatlan hűséggel beszéltek a magyar nyelvet és a hitközség jegyzőkönyveit is magyarul vezették.

A nagybányai magyarérzésű vezető zsidók közül meg kell emlékeznünk dr. Tropovits Imre ügyvédre, aki a Magyar Pártnak vezető tagja volt és a magyar kisebbség bizalmából Nagybányán városi

tanácsosi állást töltött be. Két éven át a románok Tropovitsot állandóan üldözték, házát elrekkválták, fertőző kórházzá alakították. Nyolc házkutatás volt nála, hétszer volt letartóztatva és tizen-nyolc hónapig folyt hadbíróági tárgyalás ellene a „román állam elleni hűtlenség miatt”

XXVII.

Egy német író tanúsága

1937 január elején jelent meg Münchenben Wolfgang Höpker nagyszabású tudományos munkája: „Az új Románia”. Ebben a könyvben az alapos készütséggel

író ezeket közli szóról-szóra az erdélyi magyar zsidóságról:

Románia magyar kisebbsége szeretettel fordul a zsidók felé. A magyarok mindig örültek a zsidók asszimilációjának, Erdélynek zsidó lakossága viszont nyíltan szimpatizál a magyarsággal. A zsidó lakosságot a trianoni békeszerződés épügg elkeseríti, mint a magyarokat és nem is titkolják szimpátiájukat a szomszéd Magyarország iránt. Ebből az érdekes tünethből az is megmagyarázható, hogy a magyar kormány miért küzd az antiszemitizmus ellen, bár Magyarországon erős fajvédő áramlatok uralkodnak. A magyar kormány tudniillik épügg mint a hivatalos Magyarország, egyik legerősebb politikai aktívumának tekinteli, hogy a zsidók az elszakított határvidékeken Magyarországgal szimpatizálnak és magyarul érznek!

Százötven év előtt indult meg az emancipációs küzdelem Magyarországon

Éppen százötven évvel ezelőtt, 1790 december 2-án hozta meg az országgyűlés a *De Judeis* címmel ellátott 1790. évi 38. tc-et, mely 1840-ig a magyar zsidóság jogainak forrása volt és így hangzott: „Hogy a zsidók állapotáról az alatt is gondolkodva legyen, míg ügyük és némely sz. kir. városnak rájuk vonatkozó privilégiumai egy országos bizottság által, mely a jövő országgyűlésen jelentést tesznek, tárgyalatnának és a zsidók állapotáról ő felsége és a Karok és Rendek közös akarattal határozni fognak, a Karok és Rendek ő felsége jóváhagyásával elhatározták, hogy a Magyarország és a kapcsolott részek határai közt lakó zsidók az összes sz. kir. városokban és a többi helyeken (ide nem értve a többi királyi bányavárosokat) abban az állapotban tartassanak meg, melyben 1790 jan. 1-én voltak és ha nélan kizavartatnának, abba visszahelyeztessenek.”

Ez a törvény volt az első, mely a zsidóság joghelyzetét a zsidóság javára szabályozta és ez volt az első lépés az emancipáció felé. Tartalma szerint a törvény csak ideiglenes intézkedéssel a meglevő állapotokat akarta megrögzíteni. Ez az „ideiglenesség” azonban ötven évig tartott és félszázad telt el, míg a zsidóság jogi helyzetében komolyabb fordulat következett be; de már az is nagy eredmény volt, hogy aki II. József alatt városba költözhetett, iskolát látogathatott, egyetemre járhatott, az megmaradhatott ebben a kedvezményben és régi mesterségét is folytathatta. A törvény szövegéből az is kitűnik, hogy a zsidók esetenként „kizavartattak” elért helyzetükből és az országgyűlés az ilyen erőszakoskodások ellen is orvoslást nyújtott. Másik fontos intézkedése a törvénynek, hogy országos bizottságot küldött ki azzal a megbízással, hogy már a legközelebbi országgyűlésen tegyen jelentést a végleges rendezés tekintetében.

Az európai emancipáció útján nálunk először II. József adott családi nevet és biztosított emberi életet a zsidóknak. Ha-

lála után egyes városokban erős visszahatás robbant ki a „kalapos király” minden intézkedése ellen, köztük a zsidók helyzetét javító intézkedések ellen is. A „Magyarországon élő zsidók közönsége” felségfolyamodványban jajdult fel az ellen, hogy velük „mint rabszolgákkal, barmokkal” bánjanak. Rámutat ez a beadvány arra, hogy az országban sok a moesaras, dudvával és bozóttal benőtt, megműveletlen terület, mely a zsidó kéz munkájára vár és a zsidók iparüzése sok pénzt megtartana az országban. Kilenc szakaszban sorolja fel a kérvény a zsidóság kívánságát, mely a szabad vallás-gyakorlatra, szabad költözködésre, ingatlanszerzésre, szabad iparüzésre, tan-szabadságra, vád esetén az uriszék illetékességére vonatkozott.

A meghozott törvény előadója báró Splényi Ferenc váci püspök volt. Az országgyűlés többet akart adni a zsidóknak, mint amit kértek. Részben akarta őket a nem-nemesek összes jogaiban, de a kancellária ezt a mondatot törölte a szövegből. A rendek szabadelvűsége már az ideiglenes intézkedés tartamára is ki akarta küszöbölni az ország többi nem-nemes lakosaival szemben való különbséget. Még ennél is további jogkiterjesztés várt volna a következő országgyűlésre, mikor az országos bizottság javaslata került volna a rendek elé.

Ez a jelentés — ha tárgyalás alá nem is kerülhetett — elkészült. Ennek előadója gróf Haller József es. és kir. kamarás, máramarosi főispán volt. A jelentés a kor felvilágosult szellemének egyik legszebb terméke. Akkoriban még sokan erősen hittek a vérvadásban. Haller gróf rámutat, hogy ez Mózes törvényétől ugyanolyan idegen, mint a keresztény vallástól, mely a zsidó vallásra támaszkodik. A vallás, mely az igaz Istent elismeri, nem parancsolhat meg bűncselekményt. Ha ez a hit általános, nem lehet-e téves? Nem élt-e az emberiség évszázadokon át abban a tévhitben, hogy a föld szilárdan áll és a Nap kering a föld kö-

Takarék (spór) asztaltársaságok

célszerű felszerelésüket a VI., Aradi-utca 35. szám alatt levő

DEUTSCH PAPIRÜZLETBEN
szerezhetik be. 52 éves cég.

NAPTÁR

Vasárnap, december 22. 5701. Kislev hó 22-ike. Hétfő 23. kedd 24. este beköszönt channuka nyolcnapos örömnépe. Meggyújtják az első channuka-gyertyát. Hané-rausz halál. Moausz cur. A channuka nyolc napon át mindennap halál. Szombat sabbosz channuka. Beköszönt 3 óra 24 perckor, kimenetele 4 óra 37 perckor. Heti szidra. Miké. Haftóra: Ronni veszimchi basz Cion... (Zachariás 2. fejezetéből.)

HYMEN

Malz Edit, dr. Malz Armin mosoni fogorvos leánya és dr. György György, dr. György Armin, pécsi nőorvos fia, h. h. 25-én déli 12 órakor tartják esküvőjüket a budapesti Csáky-utcai templomban. (Minden külön értesítés helyett.)

— Palugyay Győző Viktor szücs kölcsön is ad szörmebelőpöt, bolerót alkalmakra. IV. Váci-utca 15.

HALÁLOZÁS

Üzv. dr. Váradai Sámuelné sz. Löwy Hermína f. hó 12-én Szegeden elhalálozott. Az elhunytban özv. dr. Biedl Sámuel, Reizsmann Gyuláné és Kolosz Lajos testvérüket gyászolják.

Művészeti színművek EICHBAUM MÓR-nál, V. Rudolf-tér 3. szám. (Margit-hidnál.) — Telefon: 124-674.

Kiadótulajdonos:

A Magyarországi Izraeliták Országos Irodája

A szerkesztésért és kiadásért felelős:

HOÓZ REZSŐ

Nyomatott a nyomdászat 600. évében a Globus Nyomdai Műintézet R. T. kőrforgó gépein, Budapest, VI. Aradi-utca 8.

Felelős vezető: Erdélyi György.

— Szombatesti összejövetel a síputcai diszteremben. A zsufolásig megtelt síputcai diszteremben szombat este Melave de malke vallási összejövetelen találkoztak a dohányutcai templom hívei és barátai. Nagy főtemplomunknak hűséges, ragaszkodó közönsége családotól jelent meg igaz lelkesedéssel ezen az ünnepségen, hogy a tóra igéit hallgassa, tanuljon és okuljon. Meleg szeretettel ünnepelték Róna Manó kormányfőtanácsost, aki az összejövetel házigazdája volt. Az első tóramagyarázatot dr. Grossmann Zsigmond tartotta, kinek tóraigéje a heti szidrával kapcsolatban a vallásos érzés és felbuzdulás maradandó hatását keltette. Utána dr. Hevesi Ferenc rabbi tartott rendkívüli hatású beszédet, melyet lapunk más helyén közlünk. Lunzer Pál vezető templomelöljáró meleg szavakkal üdvözölte a dohányutcai templom hűséges, ragaszkodó közönségét. Ábrahámson Manó főként csodálatos hangja vitte be a szívekbe a zsidó vallásos áhitatot. A magyar zsidó fiatalság kiváló szónoka, dr. Vasadi Vilmos ügyvéd fogadalmat tett az ifjuság nevében, hogy hűségesen fogják a vallásukat követni. A rendkívül sikerült összejövetelt Wosner Mátyás főgondnok rendezte.

— Rabbijelöltek channukaünnepélye. A Rabbiképző Goldziher Ignác Theológiai Társaság december 26-án, csütörtökön délután fél 4 órakor a Goldmark-teremben rendezendő channukaünnepélyén Zengő Singer Ibolyka, Kóbor Noémi, Rózsa Vera és Mária, Róna Marianne, Herschkovits Béla, Ney Dávid, Szigeti Jenő, Kuti Sándor és Solyom Károly lépnek fel. Mindenkit szívesen látnak.

A PRÓHIRDETÉSEK

Hirdetési árak: 10 szög 2 pengő, szontal minden szög 20 fillér.

HAZASSÁG

FÉRJHEZADNÁM 10.000 P hozományval 24 éves, nagyon csinos, érettségizett leányomat, érettségizett, biztos egzisztenciával rendelkező, 30 éves nem fiatalabb fiatalemberhez „Uri család” jelére a kiadoba. 173

FÉRJHEZ adnám 6 gimnáziumot végzett, csinos, 22 éves varrónő hugomat, intelligens jó jövődelmü kereskedőhöz, vidékre is, hozományval. Jó családból jelre a kiadoba. 173

ÁLLAST KAPHAT

IPART vagy állástvesztett férfiak és nők közöljék címüket Rája vegyipar, Miskolc, Szentpéteri-kapu 14. 166

KERESEK Miskolcra hosszú bizonyítvánnyal perfect mindenesszakácsnőt, leányt vagy fiatalasszonyt két személyhez. Stráusz Miklós, Miskolc. 1578

ÁLLAST KERES

IDŐSEBB izr. magános nő kis család háztartásának munkáit legcsekélyebb fizetésért vállalná. „Magános nő” jelére a kiadoba. 1574

NYVOSNÓ keres felügyelőnő, ápolónő, társalkodónő állást lakás és ellátás ellenében rendesen héten, esetleg gyermekekhez. Dr. Károlyi Irén, IX. Üllői-ut 177

RESKEDelmi érettségizett, szabadkádóshoz tökéletesen értő 25 éves bármilyen állásban elhelyezkedne. Cím a kiadoba. 175

ATANULT rőtősségű elmentő üzleti szolgának. Weisz Mayer, VII. Király-utca 19. III. 14.

JOBB házból való fin vas-, fűszer-, divatruha szakmában jártas, állást keres. Jelige: „19 éves” a kiadoba. 171

GIMNÁZIUM érettségivel, bíró, nyelveket beszélő fiatal nő, drogista — bármilyen elfoglaltságot vállal. Gyermekkeghez, csemegegondozáshoz is ért. Dr. Gajdosné, Horváth M.-ut 50. 1571

TÁRS

KÁRPITOS iparigazolvánnyal társulna, esetleg kitanítana és felszabadítana jobb családból való férfit. „Becsületes alapon” jelére a kiadoba. 172

LAKÁS ES ELATÁS

LAKÁSOK, VILLÁK üresen és berendezve a város minden részén kiadó. Bővebbet: dr. Bárdosné, Nádor-utca 21. sz. Telefon: 114-614. 130

TANÍTÁS

OKTOR juris korrepetál középiskolákat, latint, franciát jutányosan, esetleg lakás ellenében. Dr. Moskovits Elemér, XII. ker., Forgách-utca 15.

HÁZITANITÓT keresek azonnali belépésre negyedik és második elemista flám mellé, akiket vizsgára kell előkészíteni és tökéletes héber oktatásban részesíteni. Fikereskedésben jártas előnyben. Lessinger Károly, Vasvár. 176

ELEMISZER

ORTH. kóser füstölthús P 4.20 kg, bór hájjal P 4. — kg, zsír P 5.20 kg, 5 kg rendelésnél franco. Kreiter Aranka, Hajduböszörmény. Telefon: 88. sz. 169

FÜSTÖLTTHUS, orth. kóser P 4.40, libaszalámi P 5.20, libabőr P 4.20, libaszir P 5.20. Konzervek legolcsóbban. 5 kg-nál franco. Schwartz J., Debrecen, Pásti-u. 2. 153

VEGYES

KACSER cipőkülönlegességei a legjobbak. V. Szent István-kr. 28. VI. Berlin-tér 3.

LEGSZEBB CHANUKAI AJÁNDÉK Szabolcsi Lajos új verseskönyve a „Vigasztaló”, mely a legnépszerűbb magyar zsidó verseket tartalmazza. Ára 8 P.

CILINDER KALAPOK KÖLCSON-ZESE. MODERNIZÁLÁSA, FÉRFI ÉS NŐI KALAPOK TISZTÍTÁSA. — formázása jól és olcsón VOLKOVITZ kalaposterménél, NAGYATÓL SZABÓ U. 37. 165

(volt. Kertész)

rül? A szelid keresztény vallás elvei azt parancsolják, hogy nevelni kell a zsidókat, nem üldözni. Meg kell nekik könnyíteni az oktatás eszközeit. Érezzék, hogy emberi módon, mint az ország polgárai, bűnnak velük, hogy Magyarországon van a hazájuk. A zsidó szorgalmas, szinte rászületett a kereskedelemre és munkája gazdagságot jelent az országnak. Spanyolország is sinyli, hogy a zsidókat kiűzte s velük a gazdagság is kivonult az országból.

Ezeket az igazságokat a korszak röpiratairól is hangoztatták. A magyar társadalom vezető rétegének ez a felvilágosultsága méltán beilleszkedik abba a szellemi áramlatba, mely abban az időben a humanizmus alapelveire kívánta felépíteni az egész társadalom rendjét.

Ebből a szellemből nőtt ki utóbb a jobbágyfelszabadítás és a zsidóemancipáció.

Ballagi Ernő

HIREK

— Rabbiválasztás Püspökladányban. A püspökladányi aut. izr. hitközség december 15-én töltötte be a nagyevű Strausz Ábrahám halálával, megüresedett főrabbi-széket. Az új főrabbi Mendelovits Izsk lett, akit Dér Miksa hitközségi elnök meleg szavakkal üdvözölt. Az új főrabbi azután magas színvonalu beszédében fejtegette ki a közgyűlésen programját.

— A Magyar Izraeliták Pártfogó Irodájának Jogügyi Osztálya kéri az összes rabbiságokat, mint anyakönyvi hivatalokat, szíveskedjenek megállapítani, hogy Spitz Ábrahám és Klein Háni (Johanna) házassága nem fordul-e elő az anyakönyvben. A völegény atyja József, anyja leányneve: Szarvas Mária. A házasságkötés 1863. év előtt történt. Pozitív válasz esetén kérjük a jogügyi osztállyal való szíves közlést.

— Orvosi hír. Dr. Heks Imre bőrgyógyász, orvos-kosmetikus rendelését VIII. Rákóczi-ut 55. szám alatt újból megkezdte. Telefon: 140-126.

— A Budapesti VI. Ker. Izr. Jótékony Nőegylet december 22-én, délután 5 órakor Aréna-ut 55. sz. alatti disztermében a gyermekfelruházás javára jótékonycélu uzsonna-délutánt rendez, melyre tisztelettel meghívja összes tagjait, pártoló híveit, családjukat és jóbarátait és szeretettel elvárja megjelenésüket.

— A Rabbiképző templomában az istentisztelet péntek délután 4 órakor kezdődik. Predikál Lissér László hallgató.

Füstölt libahus

orth. kóser 4.40, libapertő 4.40, bór hájjal 4.20, olvasztott zsír 5.20, öt kilónál mindegyik franco. Karahauer, Debrecen, Simonffy 6.

Jó téli alma

20 kg-os kosárban Törökbalint és Batul P 16. — Vegyes fajtákból P 13. — II. osztályu P 8. — Utánvétel az posta Irhóc. Yekonyhéju díó 5 kg P 8. — Szállít: Herman Jakab, Irhóc (Kárpátalja).

Tangóharmonika, zongora

tanítás előnyös feltételek, Simainé, VI. Sziv-u. 33. Telefon: 110-912.